

Fredagskronikken

Mari Rege, professor i samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen ved Universitetet i Stavanger

Mari Rege

På tide å snu den negative spiralen for mange unge

Pandemien har gjort det viktigere enn noen gang å gi unge med lav kompetanse, som det i utgangspunktet ikke lønner seg å ha i arbeid, tilgang til arbeidslivet som en læringsarena.

● Selv før pandemien så vi et økende antall unge mennesker som står utenfor arbeidslivet. Dette er først og fremst trist for dem det gjelder, men det er også dyrt for samfunnet. I stedet for å bidra til verdiskapingen blir denne gruppen en utgiftspost i velferdsstaten.

Blant de unge som står utenfor arbeidslivet er det spesielt mange med lav utdanning, og mange sliter også med lettere psykiske helseutfordringer.

Økningen i utenforskapet for pandemien kan blant annet skyldes et mer kunnskapsintensivt arbeidsliv som stiller høyere krav til arbeidstagers kompetanse. Dette gjelder både formell kompetanse, men også sosial og emosjonell kompetanse som kreves for å stadig lære seg nye oppgaver og samarbeide med nye mennesker. Slik kan det ha blitt vanskeligere for arbeidssøkere med lav utdanning eller lettere psykiske helseproblemer å komme seg inn i arbeidslivet.

Utvalget ønsker å styrke arbeidsmarkedstiltak som kan bidra til å hjelpe unge inn i ordinært arbeid

For mange blir det starten på en negativ spiral: kompetansen svekkes ytterligere fordi de ikke får delta på den viktige læringsarenaen som arbeidslivet er og det er psykisk belastende å stå utenfor.

Pandemien har gjort det enda vanskeligere for unge å få arbeid. Den rekordhøye ledigheten kan gi dem varige brennmerker, viser forskning. Studiene baserer seg på registerdata og viser at de som opplever perioder med lav etterspørsel etter arbeidskraft som ung, har lavere sannsynlighet for å være i jobb som voksne.

Unge med lav kompetanse er spesielt sårbar.

De unge har derfor stått sentralt i arbeidet til det regjeringsoppnevnte ekspertutvalget «Norge mot 2025» (NOU 2021: 4). Utvalget ble ledet av Jon Gunnar Pedersen, og jeg var selv medlem. Torsdag denne uken leverte Pedersen utredningen (NOU 2021: 4) til finansministeren.

Utvalget ønsker å styrke arbeidsmarkedstiltak som kan bidra til å hjelpe unge

↑ Lønnssubsidier kan gi unge med lav kompetanse tilgang til arbeidslivet som en læringsarena, med god tilrettelegging og støtte fra en mentor, skriver Mari Rege. Illustrasjonsfoto. Foto: Sara Johannessen Meek / NTB scanpix

inn i ordinært arbeid. Det er imidlertid begrenset med forskning av høy kvalitet på hva som er effektive tiltak i norsk sammenheng. Utvalget peker derfor på et behov for å iverksette og prøve ut skalerbare tiltak slik at vi får bedre kunnskap om hva som virker, for hvem det virker og under hvilke betingelser det virker. Spesielt må virkningen på overgang til ordinært arbeid dokumenteres. Vi understreker også at en forutsetning for at forskning skal kunne brukes som grunnlag for politikkutforming, er kvalitetssikring gjennom publisering i anerkjente fagfelleverderte tidsskrifter.

Nyere internasjonale studier gir innsikt i hvilke arbeidsmarkedstiltak som kan virke for unge. Denne forskningen peker spesielt på arbeidstrening på ordinær arbeidsplass med støtte fra en mentor på arbeidsplassen. For mange unge kan det å få tilgang til arbeidslivet som læringsarena snu den negative spiralen knyttet til utenforskap. En mentor kan støtte dem – ved å stille forventninger, ha tro på dem, veilede og inkludere dem i arbeidsmiljøet.

På denne bakgrunn foreslår utvalget å systematisk prøve ut skalerbare ordninger med tidsbegrensede lønns subsidier koblet med en mentorordning. En slik utprøving kan gi grunnlag for en kostnad-nytte-vurdering, som må ligge til grunn for eventuell oppskalering.

Lønnssubsidier kan bidra til at unge med lav kompetanse, som det i utgangspunktet ikke lønner seg å ha i arbeid, likevel kan få tilgang til arbeidslivet som en læringsarena. Med god tilrettelegging og støtte fra en

mentor kan dette være et springbrett over til ordinært arbeid.

Utvalget viser også til stor variasjon i hvor lang tid det tar for unge med lav kompetanse får hjelp fra Nav. Dette er svært uheldig, fordi den negative spiralen knyttet til tid i utenforskap kan gjøre det enda vanskeligere å starte i arbeid. Å styrke ungdoms rett til å få tidsbegrenset tilgang til arbeidslivet som en læringsarena innen for eksempel tre måneder etter henvendelse til Nav, kan derfor være et viktig tiltak.

Dette var noen viktige innspill fra utvalget knyttet til arbeidsmarkedet, men i NOU-en vil du finne mye mer. Mandatet var vidt og NOU-en har blant annet kapittel om et mer produktivt og konkurranse-dyktig næringsliv, det grønne skiftet og digitalisering. God lesing!

@marisrege

Debattnavn: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Løst ved portrettfoto

Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debatteinlegg honoreres ikke.

→
Mer debatt
side 36-39